

Intensief gebiedsproces bij dijkverlegging

Het gesprek aangaan

Soms moet persoonlijk belang wijken voor nationaal belang. Dat speelt bijvoorbeeld bij de 34 projecten van Ruimte voor de Rivier - families en boerenbedrijven moeten soms na vele generaties verhuizen om de rivier meer ruimte te geven als dat nodig is. Een zorgvuldig gebiedsproces helpt om de pijn te verzachten.

De extreem hoge rivierstanden van 1993 en 1995 waren een ernstige waarschuwing voor Nederland: er moet iets gebeuren anders komt er bijna zeker een grote rivieroverstroming. In de jaren erna is uitgebreid bekeken welk veiligheidsniveau wenselijk is, welke maatregelen daarbij passen en waar die plaats kunnen vinden, met het oog op minimale schade voor andere belangen. Deze grondige, nationale afweging heeft geleid tot de

Planologische Kernbeslissing (PKB) Ruimte voor de Rivier, die in 2007 in werking trad.

In Ruimte voor de Rivier zijn 34 gebieden aangewezen die onderlopen bij extreem hoge rivierstanden om zo andere gebieden te sparen. Hoe gefundeerd deze keuze ook is, voor mensen die wonen of werken in een dergelijk gebied is het een bittere pil. Niemand verlaat met plezier huis en haard, zeker niet als een

April 2015: de dijkverlegging bij Voorsterklei is in volle gang.

- ▲ Wensensessie met bewoners over Voorsterklei.
- ▲ Locatie van Cortenoever en Voorsterklei in Nederland en meer in detail.

familie daar al generaties lang woont, een boerenbedrijf heeft en vergroeid is met het land.

Grote gevolgen

Cortenoever en Voorsterklei zijn twee gebieden waar deze problematiek speelt. De gebieden lopen straks bij zeer hoog water onder, en dat heeft uiteraard grote gevolgen voor het gebruik. Esther Pastoors en Karin Rullmann werken in een projectteam voor het waterschap Vallei en Veluwe (dat weer optreedt namens Rijkswaterstaat). Het team gaat de dialoog aan met bewoners en bedrijven in de twee gebieden om zo een optimale uitkomst voor iedereen te krijgen. Hiervoor is een gebiedsproces ontwikkeld. Pastoors: 'Omdat Ruimte voor de Rivier een nationaal belang is, heb je doorzettingsmacht en kun je bewoners een vergoeding geven en onteigenen. Maar je kunt ook het gesprek met betrokkenen aangaan om te kijken of er wat te doen valt aan hun bezwaren. Daar kiezen wij

voor. De nationale beleidsdoelstellingen zelf staan daarbij overigens niet ter discussie, alleen hoe deze bereikt worden in deze gebieden.'

Ambtelijke begeleidingsgroep

De projectorganisatie heeft al in een vroeg stadium contact gezocht met provincie, gemeente en andere overheidsinstellingen en daarmee een ambtelijke begeleidingsgroep gevormd. In deze groep werden de wensen en plannen op tafel gelegd en wat dit betekent voor bijvoorbeeld vergunningverlening en bestemmingsplanwijziging. 'Door vroegtijdige ambtelijke afstemming vergroot je de kans dat procedures en dergelijke soepeler verlopen', zegt Karin Rullmann. Voor gemeenten (in dit geval de gemeenten Voorst en Brummen) is dit een goede kans geweest om hun belangen over het voetlicht te krijgen. Rullmann: 'Gemeenten komen uiteraard op voor de belangen van bewoners, en willen ook hun beleid handhaven. Een mooi voorbeeld van dit beleid is dat de gemeente Voorst waarde ►

hecht aan behoud van landgoederen. In Voorsterklei ligt een landgoed dat haar status zou verliezen als de dijkverlegging plaatsvindt. Door intensief overleg tussen het landgoed, de gemeente en de projectorganisatie kon door middel van landruil het landgoed haar status behouden.'

Wensensessies

Ook met bewoners zelf is intensief gecommuniceerd over mogelijke oplossingen. Er zijn zogeheten wen-

sensessies met groepen bewoners gehouden, wat geleid heeft tot een lijst met wel 600 à 700 wensen. Pastoors: 'We hebben met ons projectteam alle wensen geïnventariseerd en bekeken, met onder meer Rijkswaterstaat, provincie en gemeenten besproken en weer teruggekoppeld aan de indieners wat we ermee gedaan hebben.' Vermeldenswaard in dit verband is de oplossing die in overleg met de familie Wijers is bedacht. Hun boerderij stond oorspronkelijk op een terp, maar op een plek die de doorstroming ernstig belemmert als het gebied onderloopt. De familie krijgt nu een paar honderd meter verderop een nieuwe terp, zodat de oude terp deels afgegraven kan worden. Rullmann en Pastoors beschouwen dit als een mijlpaal in het project. 'Een belangrijk knelpunt voor de doorstroming is nu weggenomen en je kan ook aan de omgeving laten zien dat we als overheid actief meewerken aan oplossingen.'

Budgettair moet alles wel kloppen natuurlijk. Elk Ruimte-voor-de-r project heeft een budget waarbinnen de maatregelen moeten worden uitgevoerd. In principe moeten alle kosten hieruit gefinancierd worden; de projectorganisatie heeft daarvoor een begroting gemaakt, inclusief een post 'onvoorzien'. Als belanghebbenden iets speciaals of afwijkends wensen, dan wordt bekeken of daar binnen de begroting

CORTENOEVER EN VOORSTERKLEI

In Cortenoever en Voorsterklei, in de buurt van Zutphen, komen landinwaarts nieuwe dijken, waardoor de IJssel bij hoogwater meer ruimte krijgt. De huidige dijken worden op enkele plaatsen verlaagd tot drempels. Alleen bij extreem hoogwater stromen de gebieden tussen de oude en nieuwe dijk mee en verlagen dan de waterstand in de IJssel. Cortenoever en Voorsterklei gaan gemiddeld één keer per 25 jaar meestromen met de IJssel, waardoor de landbouwfunctie kan blijven bestaan. In Cortenoever worden elf woningen gesloopt en vier bedrijven verplaatst. In Voorsterklei gaat het om één agrarisch bedrijf, vier woningen en diverse schuren. Voor bijna alle betrokkenen is een oplossing gevonden waarin zij zich goed kunnen vinden, bijvoorbeeld omdat zij met het bedrijf kunnen uitbreiden. In 2016 is het werk in beide gebieden klaar.

Toekomstige situatie van Voorsterklei bij zeer hoog water, gemiddeld eens in de 25 jaar (bewerkt beeld).

of in de post 'onvoorzien' ruimte voor is. Het is tot nu toe niet voorgekomen dat het budget wordt overschreden in Cortenoever of Voorsterklei.

Aanpassingen

Ook voor het gebied als geheel zijn de plannen aangepast na gesprekken met belanghebbenden. Pastoors: 'Aanvankelijk zou het gebied elke twee jaar onder water lopen. Voortzetting van de huidige agrarische activiteiten is dan bijna niet mogelijk. Dat is veranderd: de plannen zijn, mede op verzoek van de agrariërs, zo aangepast dat het gebied gemiddeld eens per 25 jaar meestroomt met de IJssel. Dan is het wel mogelijk om de agrarische functie te behouden. De landbouw verliest in Voorsterklei wel een beetje ruimte, maar dat is aanvaardbaar.' Pastoors vervolgt: 'Om te voldoen aan de doelstellingen van Ruimte voor de Rivier zijn er diverse mogelijkheden, je kunt het vergelijken met een paneel met allemaal schuifknopjes die je kunt bedienen. Dat geeft ons de nodige manoeuvreerruimte.'

Terugblikkend

De omgevings- en projectmanager van het projectteam van Waterschap Vallei en Veluwe wilden een gebiedsproces doorlopen. Dit betekent intensieve communicatie opstarten met bewoners, gemeenten en andere belanghebbenden, en heel belangrijk: ook iets willen doen met de verkregen informatie. Pastoors en Rullmann zijn als communicatieadviseurs al in het beginstadium betrokken geraakt bij de dijkverleggingen in Voorsterklei en Cortenoever, en hebben geholpen om het gebiedsproces vorm te geven. 'Door samen te kijken naar oplossingen kun je echt de pijn verzachten. En hoewel je het nooit met zekerheid kunt zeggen, denk ik dat we later in het proces minder beroepen bij de Raad van State hebben gehad.' Pastoors: 'In het begin waren de gemeenten niet enthousiast over de opgelegde dijkverlegging op hun grondgebied. Maar door elkaars belangen te delen en daar rekening mee te houden hebben we zeer constructief kunnen samenwerken. Je krijgt betere resultaten door intensieve samenwerking.'

Over een goed jaar zit het werk in Voorsterklei en Cortenoever erop. Pastoors en Rullmann zouden daarna graag hun ervaring inzetten bij andere gebiedsprocessen. 'We hebben het gebiedsproces met een zeer des-

▲ Karin Rullmann (links) en Esther Pastoors: 'Door samen te kijken naar oplossingen kun je echt de pijn verzachten.'

Reactie van Jos Penninx, de burgemeester van Voorst en tevens voorzitter van Vereniging Stadswerk, op het gebiedsproces
'Wij kijken vanuit de gemeente Voost zeer positief terug op het project rond Voorsterklei en Cortenoever in Brummen: de IJssel-sprong Zutphen. De oorspronkelijke opdracht om twee dijkverleggingen uit te voeren werd kritisch bekeken door de gemeenten vanuit zorgen over de waterhuishouding in binnendijks gebied. Gekozen werd voor een integraal project van meerdere overheden met een zoektocht naar kansen rond opgaven blauw (water), groen (natuur), grijs (wegen) en rood (woningbouw), met ruime burgerparticipatie. Dank aan alle ontwerpers voor hun creatieve oplossingen met veel respect voor cultuurhistorie! Lokale kennis en ervaring van professionals loont!'

kundig en enthousiast team vormgegeven. En we zien dat deze manier werkt: een soepeler uitvoering van de plannen, over het algemeen in goede verstandhouding met de betrokkenen.' ●

Vereniging Stadswerk organiseerde op 29 mei jongstleden een excursie naar Cortenoever en Voorsterklei. Meer Ruimte-voor-de-rivier-excursies zijn in voorbereiding. Kijkt u op www.stadswerk.nl voor de details.